

DEBRECZENI PROTESTÁNS LAP.

AZ EGYHÁZ ÉS ISKOLA KÖRÉBŐL.

<p>Szerkesztőség: hova a lap szellemi részét illető minden küldemény intézendő N.-Péterfia utca 348 szám.</p>	<p>Megjelen havonként háromszor, 5-én, 15-én és 25-én egy, illetőleg másfél iven. Előfizetési ár egész évre 4 frt., félévre 2 frt., Hirdetések díja: 100 szóig 1 frt., 200 szóig 2 frt., a másodszori hirdetésnél 100 szóig 80 kr. harmadiknál 70 kr. Bélyegdíj minden hirdetésnél külön 30 kr.</p>	<p>Kiadó hivatal: hova a lap anyagi dolgaira vonatkozó minden közlemény és küldemény inté- zendő. Fűvészkert utca 1080.</p>
--	---	--

Urvacsorai ének.

A 173. dicséret „K e g y e s J é z u s” dallamára.

Elpihentünk, elszunyadtunk az új énekes könyv ügyével; — jóformán még el se kezdtük s már is ott vagyunk vele, hogy talán semmi se lesz belőle, ha csak a konvent komolyan nem intézkedik majd! Én azonban nem szeretek pihenni, ismerőimet, barátaimat — kikben valamelyes tehetséget tudok — folyvást ösztöngöm, biztatom, hogy irjanak. Különösen azt az eszmémet szeretném megtestesíteni, hogy új himnuszaink legnagyobb része a reformáció korabeli kitűnő szép magyar dallamokra lenne írva, úgy is azt költötte ránk Bogisich ur, hogy mi megszűntünk magyarok lenni, mert elhagytuk az ő magyar éneket!

Tagadhatlan igaz, hogy népünk igen örömet énekel a zoltárok francia dallamán, nem csuda! véren szerzett dallamok azok, nagyon drágák, méltó hogy megbecsüljük őket; de más részről az is igaz, hogy a reformátorok által teremtett igaz magyar dallamokat fentartani nemzeti kötelességünk; nemcsak fentartani, — hanem azon gyöngyöket, miket az 1806-diki járatlan redactio elhagyott, új életre támasztani s tovább fejleszteni is, szent kötelességünk. — Így óhajtanám én a magyar református termékeket — melyekkel a reformáció után egy századdal a pápista atyafiak is megtöltötték különféle Cantionaleiket, — mint azt már másutt kimntatám, — s a melyekkel még ma is tele vannak szép énekes könyvek, a mint — gyűjteményeimből rövid időn kimutatandom, tehát: így óhajtanám őket fentartani, hogy azokra az örökszép dallamokra, ne csak egy-egy ének menjen, hanem több is.

E végből készíttettem a következő urvacsorai éneket a „Temetkezési lant” szépen méltatott szerzője Börzöli Gábor nagy-tótfalusi tanító barátom által, a fent kitett ének dallamára, melyet szerzett a XVIII. században Regius vagy Király Jákób, ki 1656—1687-ig

volt a rozsnyói ev. gyülekezet magyar papja, szám szerint a hetedik.

A dallam a XVI. századból való, Batizi Andrásé, szövege: Jer dicsérjük az Istennek fiát, a szép szü-
nek áldott szent magzatját.*)

Hogy lehetett, mint lehetett, hogy ez eredeti szöveg-
től elvették a dallamot, s a több mint egy századdal ké-
sőbbi „K e g y e s J é z u s”-ra ruházták? nem tudhatom,
elég az hozzá, hogy a dallam az eredeti szövegre az új
énekesben vissza helyezendő!

De hát im! Börzöli éneke:

Én Jézusom, ki meghaltál értem
Vétkezőért, kiben nincsen érdem, —
Keresztednél im meghajlik tértem!
Könyeimmel szent orczádhoz tértem!

Ki leszálltál az emberi nemhez,
Ha meg nem szánsz, ha irgalmad nem lesz,
Árva szivem nyugalmat nem érez,
Vigasz, remény, nem köthet az éghez!

Jézus! kiülsz a birói széken,
Kegyelmedből légy kegyelmes nékem,
Lelkemet hajh! égeti a szégyen,
Ne hagyj uram gyötrődnöm és égnem!

Szánd meg Uram az ezseklő szegényt,
Mély szerelmed, s nagy irgalmad szerént,
Te ejtheted Uram annak szerét,
Hogy ne lássam ön-lelkemnek szenyjét!

Ha én élek én Jézusom hiven,
S mint a Tied, olyá lesz a szivem;
Ha az igaz megtérést nem színlem:
Lelkem úgy lesz megidvezült színben!

*) Tehát nem „s z e n t s z ü z”-nek, mint Benedek Mihályék
elformálták! K. F.

Ó Istentől jött ártatlan Bárány!
Büneimet siratva megbánám!
Érzi lelkem, hogy kegyelem vár rám,
Kiontatott szent vérednek árán!

Érzi lelkem, megbocsátasz immár,
Kegyelmed im vendégséggel kínál,
Hozzád megyek áldott égi király,
S így nem félek egykoron a sirnál!

Örök lélek, kegyes Atyám, Isten!
Tarts meg végig e reményben, hitben!
Szent valóság nincs más fent és itt lenn,
Mint szent igéd, melyben mindig hittem!

Az által van halálban is élet,
Lelkem hevül, nagy félelmem széled!
Buzdits, buzdits szent ihlet, szent lélek,
Mennyországban mindörökké élek.

Midőn az új énekes könnvvel elkezdtünk vívódni, azt írta nekem egy debreczeni tanár ur: „nehezen fog menni a mai időben, mert hitetlenekkel nem közli Isten a maga kegyelmét.“ Nagy igazat mondott, de lám, a ki nem hitetlen, a ki „saját erejének s érdemének nagyságát nem veti s hányja;“ az meg tud alázódni Istene előtt, s bűnös vólta mély érzetében egyedül a Jézus keresztyéhez támaszkodni, im! mutatja Bölöli éneke!

Sor mérete: 4+4+2; prosodia: coriambus, spondeus vagy trochäus, s ez mindenütt művészi sormetszettel párosítva, igazi költői rimekkel megtoldva a legszebb magyar alakzatot adja!

Azt mondhatná valami modern poéta: kissé nagyon is ódon, egyformán kádenciázik mind a négy sor! Nagyon jól van ez! Ez az ódon zamat csak kedvessé fogja ez éneket tenni a nép szívében, mint Batizi Andrásét vagy Regius Jákóbét!

A kinek különben gyönyörűsége telik az ilyen régi magyar dailamokban, forduljon hozzám, szívesen szolgállok minden időben.

Gyüd, u. p. Siklós, 1883. július 10.

Kálmán Farkas.

Haladás a theológiában.

(Folytatás.)

4. Tagadjuk, hogy történt volna haladás a keresztyénség bármely főbbik tanában azon időtől kezdve, mikor az először megállapított oly formában, melyben egyetemlegesen elfogadta és magáévá tette az élő egyház. A szent-háromságról és a Krisztus személyéről való tanok nem változtak számbavehetőleg a niceai és chalcedoni zsinatok

ideje óta. A kegyelem tanát ma úgy fogják fel az evangélikus keresztyének, mint a hogy Augustinus felfogta, csakis az ő tényleges romanismusának „kérgéit“ hányták el. A kiengesztelődés és a hit általi megigazulás, az ujkori egyházban is megtartják azon formájukat, melyet a scholastikusoktól eltérőleg a reformáció adott meg nekik. Szerintünk a theologia javulásának egyedül szilárd bizonyítéka annak általános elfogadtatásában, az élő egyház hitébe és életébe átmenetében s vallás irodalmában, hymnusaiban és könyörgéseiben való természetes kifejezésében áll. De tény az, hogy a régi hittételek ma is ott állanak az egyház hitében és életében, a hol először állottak. A javítás gyakran csak helyi, mulékony hatásu volt, a kérgék letördelésében másodrangu tárgyak emlegetésében állott, megfeledkezve gyakran az igazságról. E javítások általában véve csak egyszerű következtetések a legujabb kor philosophiájából s e philosophia szakadatlan forrongásai miatt különben is csekély hitelre találva, elenyésznek és elfeledtetnek. Egy sem támasztott közülök új és élő hitet, egy sem hagyta a maga bélyegét az egyház énekes, imádságos könyvein, vagy gyakorlati életén. Mi nem bizunk az új javításokban, mert elődeik nem állották ki a tapasztalat próbáját. Hol vannak mátyrjaik? Hol vannak missióik? Hol van a bizonyosság, hogy számot tesznek a keresztyén nép életében s hogy segíti őket a Szentlélek? A bel és külmissió hadseregének egész arcvonala. egy Wesley, vagy Moody, ha új életre szólítja a nemzeti egyházat, az új hymnuszok, melyek trombitaharsogásként zengenek át sok országokon keresztül: minden a régi tanokat hirdeti régi formáikban.

5. A theológiának minden ugynevezett javítása tudunkkal kétféle, nevezetesen vagy abban áll, hogy a régi. mellözött elvek helyére másféle, következetlen elvek tétetnek, vagy abban, hogy némelyek egyes alárendelt igazságokat, melyek a keresztyén tanban benne vannak ugyan, de néha talán mellözöttettek, többé-kevésbé aránytalanul nagyon kiemeltek.

Látnivaló dolog, hogy mindenféle javítás absolute lehetetlen az érintett módszerek elsője szerint. Hogy a haladás szilárd lehessen, minden fokon keresztül szükségképen ragaszkodnia kell az eredeti elvhez, melyet fejleszteni akar. Az élő egyház által elfogadott tényeknek, módszereknek és elveknek újak általi helyettesítése nem haladás, hanem forradalom. Ha az egyház tévesen fogta fel a multban a keresztyénség alkotó elemeit, akkor az egész keresztyénség tévedés és nem Istentől van. Ha a keresztyénség központi tanait lényegileg új tanokkal akarjuk helyettesíteni, annyi az, mintha egy más evangéliumot hirdetnénk a világnak. Ha a régi igaz volt, az új hamis. Ha a régi hamis volt, az ujnak egyáltalában semmi történeti alapja nincsen.

Ezen elv sok tervbe vett javításnak elejét veszi. A protestánsok felforgatják a római katolikus theológiát, kimutatva, hogy tanai, ugy egészben mint egyenkint véve 1) nem taníttatnak a szentírásban, 2) nem egyeznek meg az eredeti hittel s az Isten népének minden időkbéli élő tapasztalatával. A scholastikusok tanai elenyészhetnek, de a minden időkbéli élő egyház hite tanai alapjának igaznak kell lennie. Azon tan mellett tesz bizonyosságot a szentlélek s az hordozza magán a hitnek bélyegét, mely „a bizonyosan elhitt értelem teljes gazdagsága“ (Kol. 2, 2.) s „a reménységnek bizonyos volta“ (Zsid. 6, 11.) mely Isten bizonyosság-

tételén alapszik s mely századokon keresztül a bizonyosságot tevők egész seregét támasztotta fel, kik, mint a keresztyén munka hősei, szenvedtek életben és halálban.

6. Azon illúzió, mely első sorban teremtett olyan meggyőződést, hogy lényegi haladás történik ma az egyházi hit magyarázatában és meghatározásában, azon tévedésből ered, mely nem veszi tekintetbe azt a tény, hogy a létező hit mindig magában foglal minden heresist, eretnekséget, vagy félígazságot. A heresis kiválasztást jelent, tehát az igazság egy saját elemének, mint alkotó elvnek kiválasztását. Abban áll az eretnekség, hogy a többiek rovására aránytalanul nagy súlyt helyez az egész igazságnak valamely alkatrészére, vagy absolute tagad valamely igazságot a többi igazságoknak képzelt érdekében. Más oldalról az egész egyháznak állandó orthodoxiája, megkülönböztetőleg a scholastika változó divatjától, lényegileg mindent magában foglal. Az által tartja az meg a maga teljességét, hogy magába foglalja a bibliai tannak különböző képeit és viszonyait, és mindenik tannak természete és viszonya szerint megadja saját helyét és nyomatékát. A heresis egyszerűséget keres s az által biztosítja azt magának, hogy a nehéz problémák csomóit elmetszi s feláldozza az igazságnak alkalmatlan boritékait. Az igaz orthodoxia minden rationalistikus törekvéssel szemben elfogadja és megőrzi az igazságnak egész organismusát úgy, a mint azt Isten megadta s a mint azt Istennek élő népe magáévá tette. Mi teljes készséggel mondunk bucsut a gyűlöletes orthodoxismusnak, minden tudatlan, bigott, önmagát ugynevező orthodoxiának, mely összekeveri a tant formulájával, a lényegét járulékaival és a mely felmagasztalja az igazságnak minden egyes elemét. Mindazáltal mi nem ismerhetjük el, a theologiai igaz haladás példája gyanánt, ha valaki egyszerűen elveti a technikus formákat, ha a kijelentett igazság helyére logikaibb igazságot állít s ha az igazságnak valamely alsóbbrendű alkatrészét, mely mindig elismertett ugyan, de talán nem hangsúlyoztatott eléggé, nagy felfedezésnek tartva, mint az evangélium lelkét magasztalja.

Ez állítás mellett a keresztyén történelem egész folyama bizonyosságot tesz. Az egy Istennek a három személyisége volt a problema. Egyik párt, melyet azután sabelliánus névvel neveztek, helytelenül az isteni egységet hangsúlyozta a személyi megkülönböztetés rovására. A másik pártot, mely tulhajtva hangsúlyozta a személyi megkülönböztetést, tritheisták pártjának nevezték. Az áriánusok és a semiáriánusok aránytalan súlyt helyeztek a Fiúnak az Atyától való különbözőségére és iránta való alárendeltségére. Majd Krisztus személye volt a problema. Egyik párt, csak hogy e tant felfogathassa az emberi értelemmel, tagadta Krisztus istenségét; a másik párt, ugyanezen okból tagadta Krisztus emberi voltának valóságát; ismét a másik egységet sürgetett a természet különbözőségének eltörlése végett; a negyedik a természet különbözőségét sürgette egészen a személy egységének tényleges megsemmisítéséig. Később a lutheránusok az emberi oldalnak valóságos istenítésébe mentek át, a modern német theologusok pedig az isteni oldalnak tényleges emberiesítését tanítják. Ismét Krisztus áldozati halálának az ő népének idvezítéséhez való viszonya volt a problema. Egyik párt arra helyezi ennek hatásában a súlyt, hogy megváltja az Isten népét a Sátán hatalmától; másik azon erkölcsi befolyást magasztalja, me-

lyet a szent szeretetnek e csodás ténye a bűnösök szívére gyakorol; másik azt szereti benne, hogy az erkölcsi közegész lelkére gyakorol büntől ijesztő befolyást; ismét a másik elégtételt lát általa szolgáltatva Isten egész természetének, a mely nézet a többinek is központjául szolgál. És ez utóbbi párt emberei különböző nézetben vannak azon Istent kielelítő hatás természetére nézve, a mennyiben némelyek Krisztusnak fizikai szenvedésére, mások értelmi és erkölcsi viseletére irányozzák első sorban figyelmüket. Majd ismét Istennek a világegyetemhez való viszonya a problema. Egyik párt deistikusan állásponton azt hangsúlyozza, hogy Isten külön él a világtól és csak kívülről hat le arra; a másik párt felfogása szerint Isten immanenter a világban van s folytonosan működik, nem rögtönös, össze nem kötött tényekben, hanem minden központban ható szakadatlan tevékenységgel s a természeti törvénynek minden vonalán. A keresztyén egyház hite kivétel nélkül mindezen problémákban, mind ezen irányzatokat egy teljesen kikerekített rendszer mérő serpenyőjében tartja.

Azon buzgalom, mely a theológiát akarja javítani, gyakran sok jót eredményez az által, hogy letördeli a scholastikus kérgeket s általánosan elismerteti az igazságnak másodrendű elemeit, melyeket az egyház, mint egész, eddig nagyon is elhanyagolt. De e mozgalmak eredménye általában véve localis és mulékony. A haladásért égő szenvedély már saját magáért szükségképen fatális az eredményre nézve, a mennyiben ez positiv. Mert így a theologiai specialitások emberei sorban végig haladnak az egész területen s egymásután hangsúlyozzák az igazságnak minden egyes elemeit, a mi által az egyházat még orthodoxabbá teszik abban, hogy annál buzgóbban ügyeljen Isten által adott örökségének teljes tartalmára. Csak az az eretnek, ki a lényegi igazságot tagadja, vagy gyakorlatilag ignorálja. Csak az a teljesen orthodox, ki hitvallásában helyet talál az Isten által adott e g y igazság minden elemének, a mennyiben e mysteriumok kijelentettek az igében. Hitünk szerint a keresztyén tanban most már csak az által történhetik haladás, ha folytonosan hangsúlyozzuk mindezen elemeket s ha folytonosan visszahelyezzük valamennyit a hit egész testében őt megillető helyére.

Csiky Lajos.

(Folyt. köv.)

Zum Gesetz und zum Zeugnis.

Von Ed. Böhl.

(Folytatás.)

Nincs miért megütköznünk ezen, ha meggondoljuk, hogy a lelki szegények, kiket Jézus boldogoknak mond, semmi módon el nem hihetik, hogy a rossz fa jó gyümölcsöt teremjen, valamint össze nem egyeztethetik azon Isten ismerettel, melyet a Jézus tudományából merítettek, Istennek országa felállításában követett azon eljárását, melyet a tudósok állapítanak meg. — Az együgyű lélek megbotlik a rögökben és elsüllyed a hasadékokban s nincsen szárnya, mely tulemelhetné a szakadozott öntudaton föl a szellemdus finom distinctiok kételyeket elaltató régióiba; csak ösztöne van s ez nem hagyja nyugalomra térni, míg szabatosan nem felelhet e kérdésre: micsoda tenéked életedben és halálod-

ban egyetlenegy fővigasztalásod? S a tudósok? bármit mondjanak is, a hazugság csak hazugság marad. Modern Daedalusok ők; magasan repülnek, de szárnyaik viaszját leolvasztja az élet napheve. S ha egyszer megfosztották az élettől ama férfiakat, kik az Isten lelke által indítatva szóltak és működtek, hiába lehelik saját lelkeiket beléjük — kontár művészetnek kontár a műve. Szerintök a Jehova is a közös pogány mocsárból támadt ki századok s ezredek folyamán bizonyos kategóriákon keresztül haladva, végre szeretetté vált. Természetes, hogy így az Izrael vallása elveszti különleges erkölcsi jellegét, hiszen, kiket eddigelé istenfélő embereknek tartottunk, nagyjából gyilkosokká s házasságtörökké törpülnek. „S nem fájlalják ezt a kritikuskok? Tűrhetik, hogy ily erkölcstelen könyvek adatnak a keresztyén gyülekezetek s mi több az ifjuság kezébe? Nem, nem bánják! A specificus erkölcsi elem távolléte épen előnye az Izrael ó történetének; csakis így fejlődhetek nagy jellemek. Tehát a hősök imádása teljes virágzásban! Ölnék s megöletnek — semmi baj, ha csak az erő kifejlése tapasztalható. Istennek minden parancsolatját megszegik, a monothéismus nem képezi az Izrael vallásának alapját — ez mind nem árt, annál inkább biztak önnön erejükben s nem hagyták magokat rászedni ama szent, szigorú szabálysággal működő erők játéka által, melylyel a Krónikák telve vannak; — de mely „erőjátékra“ gondol amaz ismeretes káté is, midőn ezt kérdezi: „Micsoda az Istennek gondviselése?“

Legjobb uton vagyunk, adandó alkalommal megújítani a törvényhozásokban Plátónak indítványát, Homéros meséinek (azaz az ó-szövetségeinek), melyekben az istenségről illetlenül szólnak, templom, iskola és családból való száműzetése iránt. Ha a tagadó kritikuskok nemzetségében még csak egy kevés következetesség volna, kerülniök kellene egy olyan könyvet, mely az általános emberi erkölcs szabályait oly állandóan arcul üti! Bizony, Livius és Virgil finomabb érzékkel bírtak az iránt, mit közöltetnek népekkel s az emberiséggel jog és méltányosság szerint Róma kezdete felől, mint egy ilyen jehovista! Az ó-szövetséget, mint az emberiség erkölcsi fejlődésének legnagyobb akadályát, el kellene távolítani, nem pedig ürügyet keresni annak illedlem okáért még további conserválására.“ (96 sk.)

Egyébnek mint erőltetett mentségnek nem mondhatjuk, ha a kritikuskok, miután dekretálták, hogy az egész ó-szövetségi történet csupán másodrangu bizonyíték, mert később élő színezett üvegen át néző próféták tollából eredt, aggódó kedélyek megnyugtató végett avval biztatgatnak, hogy ez nem félrevezetés az ókornak, nem is család tulajdonképen, vagy ha az, hát akkor is jámbor szándéku. A kritikuskok előbb orgiákat ülnek pl. az ötkönyv terén; mindent felforgatnak, az ötödik könyvet a harmadik vagyis a mozaikus törvények főtörzse elé helyezik s még ez elé is becsusztatnak egy regélőt, ki a nép kedélyét kielégíti; Izrael ósállapota mesék és regék szövevénye, csak a deuteronomiumban jeleztetik a kibontakozás, de csak Ezdrás és Nehemiás alatt, hála a közben bekövetkezett bábeli fogságnak, süttött ki a törvény elveinek a napja, mely kifejleszté s megérlelte a jeruzsálemi központi templomban azt, mit mózesi törvénynek szoktunk nevezni. A Jehova történetét az ember állati őseire vonatkozó Darwin-féle feifogás themája szerint tárgyalják. De azután azt mondják, hogy az ősidők

történetének megírói ezen szabad eljárása által csak nyert a vallás, sőt lett lehetővé, habár a történet maga sokat veszített. Azonban az élet sokkal komolyabb, mintsem mi hamisítók képzeményeivel foglalkozhassunk. Hiszen ily módon a római középkor is kimenthető. „Az igazság veszített, de a vallás nyert, sőt, mondhatná a középkor egy védője, csak így lön lehetővé. — Kérdezhető: mint lett volna a keresztyénség fentartható, ha hazugságok vagy fél igazságok által nem támogatták volna?“

Hát lehet népeket fölnevelni művészi szerek nélkül, család nélkül? Hova jutottak volna a népek a szilárd püspöki vagy pápai központi vezetés nélkül, a tudatlanok bibliája a képek nélkül, a szentek nélkül, kik védő isteneiket helyettesíték, a cselekedetek által megszerezhető érdem nélkül, s végül ama határozott egyházi életrend nélkül, melyet a papok a tulvilágra vezető ut számára előirtak s mely mellett a népeket a jelenre s a jövőre szolgáló okos rendszabályok által megtartani igyekeztek! — Ilyformán lehetne érvényesíteni a sikert s felhasználni a pia fraus mentségeül. S az ily védő e szavakkal fejezhetné be munkáját: A vallás még sem veszített sokat, ha igaz hit és becsületre hazugságokat közölt a népekkel; — ezt épen a népek gyöngesége miatt kellett tennie, s a czél az ily eszközt is megszentelíti.

Azonban az igazság Istene rég átkával sujtotta az emberek ilyen bölcseségét.“ (106. sk.)

Vannak-é, kik nem görnyedtek ez átok sulya alatt, kik, miután négy éven át a szent theologia termeiben körülülték a bonczasztalt, látva mint marcangolják az Isten embereinek testét, majd megnyújtják, majd összebb huzzák izmaikat, s életereikből a vért csöppenként kibocsátván, helyébe vizet, tiszta vizet löveltek — azután a gyülekezet elé a szószékre léptek; nem ez átok sóhaja volt ajakok kérdése: mit predikáljak? Nem lön-e izzó parázsza kezében azon könyv, melyet most illedelemből szent könyvnek kell hazudnia, jól tudván, hogy egyetlen szent sincs benne. De ha már kibontakozott is az iskola chaosából s az életnek s az embernek ismerete bizonyosságot tőnek a szentírők igazsága mellett s a szentírások megelevenülnek értelmé, de kiváltképen szorongatott szive előtt — „ki előtt a szent könyvnek lapjai fölé egy magosabb világosság fénye előmlött, hogy Jákóbbal felemelhette lábait s tovább zarándokolhata — kinek adatott, hogy Pál sas tekintete, János egyszerűsége, Ezsaiás fensége által megragadva, átérezhető az örökkévalót, a halhatatlant a mi bennök él, ki írásaik egy szavát, egy mondatát vezérfonalkép kezébe vehet az élet labirinthjében“ (108 l.) nem vétetik-é üldözőbe néha a bonczasztal rémképei által? nem viszhangoz-e fülébe mint kísértetek kacaja, épen midőn jobb szívének ihlete megszállni készül lelkét, lelkének száz meg száz emléke azon emberekről, kiknek neve s működése mögé a tudós, kinek bölcseségét egykorun magába szívta, gunyoros vagy kárhóztató, kérdő meg felkiáltó és gondolatjeleket rakogatott.

Ézs. VIII. 20. örök érvényű marad. „A törvényre és annak tanítására hallgassatok; valaki nem szóland annak beszéde szerint, nem leszen annak világossága!“ Ez világítja meg Böhl munkálkodását, mint jelen műve előszavában is kifejezi műve címére vonatkozólag, hogy ezt választá „im Blick auf alle Fachgenossen — wir beugen uns vor

Alle selbst unter dieses hehre Wort.“ S ha igaz, fájdalom kótságba nem vonható, mit Delitzsch mond, hogy „már a tiszta chaoshoz értünk, s a hagyományos történelem helyébe egy önnönalkotott lépett; a jelen nemzedék megittasodott a tagadás szellemétől, de elmaradhatlan a kijózanodás: Böhl kijelenti s egyszersmind jelen könyvével bizonyítja is, hogy „kijózanodásnak be kell következni, ha csak komolyan egy fölötté szükséges revisio alá veszik a „törvény“ és a „szövegség“ fogalmait.“ E revisiót Böhl megejti könyve I. és II. fejezetében. E két szó félreértéséből származik minden baj. A fogalomzavar félrevezette az igazság után járó tudósokat. Mert meg nem oldhatták e talányt, hogy „Mózes törvénye“ legalább tetszhalott volt egészen Ezdrás koráig, — tehát talán nem is létezett.

(Folyt. köv.)

Szerény s igényten szó a latin nyelv pályakérdéséhez.

„Tapasztalás szerint a latin nyelv és irodalom iskolai tanítása, a jelenben nem mutat fel annyi eredményt, a mennyit attól akár a ráfordított idő, akár a tudomány érdeke szempontjából megkívánni lehet és kell: ennél fogva kutatassanak fel e tünemény okai, továbbá jelöltesse meg a módok, melyek által e bajon segíteni lehessen, s a középiskolai képzés ez ágának eredménye biztosítsék.“

E pályakérdés volt kitűzve a Szatmár-Németiben 1880-dik évben tartott tanáregyesület közgyűlésében, és — szomorító jelenség — háromszori kitűzés után is megfejtetlen maradt, két ízben érkezett egy-egy pályamű a kérdésre, egyszer pedig semmi pályamű sem érkezett a feltett kérdés megfejtésére, és a most Debreczenben tartott tanári értekezletre beadott pályamű sem ítéltetett jutalomra méltónak.

Miután lezajlott a pályakérdés időszaka, megkísérlem hozzá szólni, bár rövid vázlatban is, az igen fontos kérdéshez.

Maga a pályakérdés kitűzése bizonyítja, hogy a latin nyelv tanítása nem mutat fel annyi eredményt, mennyi annak tanításából várható. Nagyon dicséretes és közhasznú tehát azon buzgalom, mely okait keresi, fürkészi ez eredménytelenségnek.

Sokféle okait mutogaták már ennek. Okozták a tanárokat, kik szakképes vizsgálatot nem tettek. Mert az a vélemény lépett általánosan felszínre, hogy egyedül csak szakképzett tanárok taníthatnak mód- és tudományszerűleg. Míg a mostani értelmezés szerint szakképző-utúzetek nem voltak, kérdem, hol, kitől képesítettek sok jeles régi tanáraink mind a tudományok ágaiban, mind a nyelvekben, kiválólág a latin nyelvben? Bizonyosan, tanárképezdek nem létezése miatt, magok képezték ki magokat olvasás, buvárkodás, figyelem, szorgalom és folytonos tanulmányozás által. Budait, Péczelit, Kerekest, Zákányt, Vecseit, Nyirit, Kövit, Tóth Ferenczet, Tarczit és ezeken kívül még sok elhunyt régi tanárainkat ki képezte szaktudományaira? lelkük sugallata, lelki belérzetük, tudvágyuk, s megfelelni törekvés arra, mire magokat felajánlották. Távól tőlem, hogy e szavaimmal a szakképzést elítelném, legkevésbé sem, sőt óhajtom, hogy leendő tanáraink szakképzetten tanítas-

sanak, képeztessenek fontos feladatukra; de mégis nem mindent a szaktanári képesség és képzéstől várok.

Mások a tanmódszert, a tankönyveket mondották hiányosoknak, célra nem vezetőknek. Ki csak pár évig foglalkozott is tanítással, lehetetlen, hogy figyelmét kikerülte volna, hogy egyik módszer könnyebb, jobb a másiknál, és így a megértése is a tanulmányoknak sikeresebben eszközöltetik a jobb és észszerűbb módszer által. És mégis, a tapasztalat mutatja, a legjobb tanítási módszer követése mellett is van eredménytelenség. Sok függ itt a tanár belátása és célszerű alkalmazásától. Tehát a módszer sem minden.

Mások ismét a tankönyveket látták és tartották hiányosoknak, nem módszereseknek, készítettek tehát könyveket, kik szakavatottaknak tartattak. Vannak tehát tanmódszeres könyvek, és mégis panasz, meg panasz a latin nyelv tanítása sikertelensége és eredménytelensége miatt. Így tehát a jó tankönyvek sem minden.

Említették még akadályul a tantárgyak sokasága minden osztályban, és bizony csekély észszel is átlátható, hogy 8—10, sőt több tantárgyat is felfogni, megérteni, elsajátítani nem kis feladat a 10—16 éves gyermeki észnek. Kevesebb tantárgy minden osztályban, de nagyobb terjedelemben, úgy vélem, sikeresebb eredményre vezet; most mindenből egyszerre valami, és mégis a valódi okozatos haladás kevés. Az a növendék tudománya, mit elméje felfogott, egészen elsajátított. Egy pár kérdésnek iminnen amonnan felmondása semmi valódi tudás, csak gépileg betanult felmondás.

A latin nyelvbeni eredménytelenséget tehát nem a tanmódszer, tankönyvek vagy tanároknak, hanem, bosszas tapasztalatom szerint tanulóink hanyagsága és tanulni nem szeretésében látom és találom. Ugy nézik ugyanis és tekintik a latin nyelvet, mint a melyből semmi tudományos ismeretet sem merítenek, mint a melynek a gyakorlati életben semmi valódi haszna nincsen; nem fordítanak annál fogva legkisebb figyelmet is annak értelmes megtanulására, még annál kevésbé igyekeznek azt sajátukká tenni; nem lehet ez okból a latin nyelv szellemi miveltésök és tudományi képzettségöknek valódi erős alapja. Más idegen nyelvek tanulására is nem valami nagy kedv és hajlam van tanulóinkban. Hiába tehát a legjobb mód-tanszer, a legjobb és legértelme-sebb tanszeres könyvek, hiába a legképzettebb, legügyesebb és leglelkesebb tanárok, ha magában a tanulóban nincsen meg a tanulni szeretés, a tudni vágyás, a nyelvbéli buvárkodási szellem, hajlam és szorgalom. A növendékeknek tanulni nem szeretése, nem akarása teljesen meghiusítja a tanárnak legbuzgóbb igyekezetét, törekvését, elveszi kedvét és buzgalmát.

De van-e hát, kérdés, valamely mód, valamely varázs, mely növendékeinkben a latin nyelv tanulásának vágyát felkölthetné, a tanítást eredményessé tehetné? Ha a tanár sem angyali beszédeivel, meggyőző előadásaival, sem dorgáló szavaival is nem képes növendékeit a latin nyelv tanulására rábírní; nem látok más módot és eszközt, mint az eddiginél szigorubb osztályozást. Kezdessék meg a szigorubb osztályozás, az első, folytattassék a következő osztályokban, legszigorubb legyen pedig az érettségi vizsgálatoknál. — Az igazságos és szigorubb mérték, azt hiszem, nagyobb és biztosabb eredményt fog létesíteni. Mert ha látja a vizsgázó és tudja, hogy készületlensége, alaptalan-

sága miatt elesik a vizsgán: oly szorgalmat, igyekezetet, tájékozottságot és gyakorlottságot fog benne kifejtteni, mely által kitűzött magosabb céljára eljuthat.

Más melleles okok is vannak még, melyek magokban a szülőkben találatnak. — Nem példanélküli a szülék azon nyilatkozata gyermekeik előtt, miszerint a latin nyelvnek nincsen már semmi haszna, tanulj csak annyit, hogy elegendő osztályzattal felsőbb osztályra bocsáttassál. És az ifju a szülék ily gondatlan és éretlen szavainak nemcsak meghallója, hanem hiv követője is. Vajha a szülök ovakodók és előrelátók volnának tanítást érdeklő dolgokat nem feszegetni, nem bírálgni gyermekeik hallattára. Minél több nyelvet ért valaki, annál több kulcs van kezében, birtokában miveltsége emelésére, tudománya szélesbitése és tökéletesítésére.

Nem áll azon állítás, hogy a latin nyelv nehéz, hiszen, ha a kezdő két év nehéznek látszó is, nyolcz év alatt szorgalmas tanulás, értelem fejtő és felfogható tanítás után, lehetetlen, hogy szép eredmény ne mutatkoznék, mely alapja lenne a magosabb képzettségnek. Hány ifjat látunk és ismerünk, kik saját szorgalmuk által sajátították el egy, sőt két nyelvet rövid pár év alatt, melyek alapjaivá lettek anyagi jobblétüknek, ugy szellemi képzettségöknek. Hát 8 év alatt hogy ne lehetne egy nyelvet folytonos tanítás után ugy elsajátítani, hogy az tudomány forrásává váljék.

Akarat, szorgalom, kitartás javaslatom és tanácsom a növendéket, szigorubb elbírálás és mérlegelés a tanvezetőket illetőleg.

Lapilag elmondtam kevés szavakban nézetemet, vegyék fel a tollat többi tanártársaim is, vitassák meg a kérdést más oldalról is. Igy remélhető, hogy előáll egy jó, szép, hasznos egész, ha nem sikerült a pályázatnak a kérdés megfejtése, talán a hirlapi cikkkezés kifogja fejteni a kérdést. Fel munkára ifju tanáraink!

Kisujszállás, 1883. július 20.

Keszi Hajdu Lajos,
lelkésztanár.

Egy nem akademikus gondolatai a káplán-qualificationalis javaslatok felett.

Ez év őszén egy évesek lesznek már a szentesítéstől számítva zsinati törvényeink, s megalkotásuk után mindjárt megkezdődtek s azóta is folynak azok végrehajtása tárgyában az egyházkerületeken a különböző határozatok. Az idő, a tapasztalás majd megmutatja, hogy melyek lesznek azok közül állandók, s melyek azok, melyeknél a javítás szüksége nagyon is fen forog.

A zsinat után annak alkotásai felől érdekes eszmecseréket találhattunk a különböző egyházi lapokban, különös élénk eszmecserére adott okot, a lelkészek és segédlelkészek minősítése és igen helyesen; mert ha a lelkészek képzettségétől és műveltségétől a nép vallásossága, haladása s jóléte függ: ugy ezek képzettségére s azon mértékre, melylyel a lelkészeket mérlegelni kell, a legnagyobb gond fordítandó.

De mindenben legjobb az arany középut, végletek és tulságok kerülése, mert hogy a dunamelléki egyházkerület határozata, mely 1-ső osztályu minősítvényt segédlelkészek-

nek nem ad, különösen pedig ott a Sziládi által indokolt alsó-baranyai javaslat, mely a káplánokat — bármily kitűnő képzettségűek, és bármennyit szolgáltak legyen is, — első, sőt másodfoku minősítvényvel sem akarta felruházni, vajon nem tulságos-e? azt mindenki beláthatja?!

Egy akademikus felvetette e kérdést, bátor leszek én is gondolataimat elmondani, annyival is inkább, mivel az egyházkerület még ez ügyben nem határozott.

Figyelemmel olvastam egyházkerületünkben az egyes egyházmegyék minősítési javaslatait, — s ha még reájuk jól emlékezem, — majd nem mindegyikben ott van az első osztályu, sőt némelyiknél a másod osztályu ekkleziába való pályázásnak is conditio sine qua non-jául kimondva, a segédlelkészekre nézve a külföldön való járás, s épen erről akarom én elmondani gondolataimat.

Nem jártam külföldön: ezért nem is kicsinyelhetem azt, hiszen tudom, hogy az itt szerzett bizonyítványokat hatványozhatja s tökélyesbitheti, de a többi kellékek megléte esetén ezt elengedhetetlen kelléknek nem tartom!

Hazánkban minden pályát be lehet tökéletesen végezni, lehet valaki országos tekintélyű ügyvéd, hirneves orvos, építész stb., ha ismereteit csak a hazában szerezte s tökélyesítette is, ha külföldön nem járt is, csak kitűnő pap nem lehet, — a javaslatok szerint — ha külföldön nem járt. Pedig a külföldre menés sok esetben nem egészen az embertől függ! Ha nem számítjuk az anyagi oldalát, — mely szintén nem mindenkinek van tehetségében — hányszor van olyan körülmény, hogy a tanfolyam bevégezése után rögtön el kell foglalni valamely állást; igen sok körülmény között a rögtön segítség saját magára s a segitendőkön sokkal életbevágóbb kérdés, mint — habár óhajtana is — a külföldre menetel. Ha valaki tőle nem függő körülményei miatt nem mehetett külföldre, de különben bizonyítványai s tehetsége képesítik, hogy az azért kizárva legyen, azt nem tartom igazságosnak. Kizárni azért a mi nem tőle függött, a mire sok esetben sem anyagi tehetsége, sem alkalma nem lehetett.

Hogy a külföldön való járás, — ha szükséges is — de nem elengedhetetlen kelléke a jó papnak, azt énnállam sokkal jobban s erősebben elmondja mindenkinek a gyakorlati élet. Nézzük meg egyházi életünk kitűnőségeit: Pap Gábor superintendens csak Bécsben volt nevelő, Dobos, Kiss Áron, Baksai Sándor, Szentpéteri S. nem voltak külföldön (adataimat csak a zsinati életrajzokból merithettem) s mégis hol találunk a prot. egyházi irodalomnak jelesebb művelőire, s egyházunk szellemi s anyagi felvirágoztatóira s erősebb munkásaira náluknál. Ime egyházi életünk ezen kitűnőségei, ha ma káplánok volnának, hozzájuk méltó egyházakba nem volnának megválaszthatók, s nem foglalnának el olyan állásokat, melyekben dicsekvéssel mondhatjuk őket magunkénak.

Főiskolánk egyik volt szerény, de tehetségben gazdag tanára mondja székfoglalójában: „Én részemről valami széles tudományos ismeretkörrel, mélyebb tudományos buvárlat feltűnő eredményeivel nem dicsekedhetem, világhírű tudósok iskoláit nem látogattam, külföldi egyetemeken nem jártam, hanem azon ismereteket, melyeket itt a főiskolában megszereztem, az élet iskolájában gyakorlatilag alkalmazni, lehetőleg öregbiteni igyekeztem.“ Szerény véleményem szerint is a leghelyesebb középut az, hogy a tehetség s egyéb

kellékek megléte bárkit is képesít, s a külföldön való járás bárkinek előnyül szolgálhat ugyan, de elengedhetetlen feltétel nem lehet.

A minősítéssel foglalkozva, tovább fűződik gondolatom. Sokszor tünődtem már magamban a bennünket képesítő okmányokról is. Ezek természetesen a 4 évi tanfolyamról szóló iskolai s a 2 lelkészképességi bizonyítványokból állanak. Én részemről még nagyobb súlyt fektetnék az iskolaira, mert négy év alatt sokkal jobban meglehet győződni valakinek képességéről, tehetségeiről, mint a perczekig tartó s gyakran a véletlentől függő pár kérdés alatt, de mindenesetre mind a 3 egybevetve; s mivel mind a 3 bizonyítvány igen vegyes lehet: kétségkívül a többiek felett tulnyomó osztályzat tekintetbe vételével. — Ez különben a lelkészjelölő bizottság meggyőződésétől s helyes belátásától függ. A kijelölésnél mellőzhetlennék tartom azt is, hogy azon helyen, a hol káplán van — ha bizonyítványai arra képesítik — a jelöltek közzé felvétessék, hogy mind az illető győződjék meg arról, hogy a hol munkálkodott, munkáját méltatták-e, mind a gyülekezet lássa, hogy figyelembe veszik az ő érdekeit is, a melynek mellőzése igen sokszor kiszámíthatatlan káros következményeket vonna maga után. A mint magántudomásom van, ez elvet egyik egyházmegye lelkészjelölő bizottsága már alkalmazta is.

Én teljesen bizom a kinevezett bizottság bölcs belátásába, hogy e nagyfontosságú kérdést — a minősítés kérdését — a zsinati törvények helyes intentiója, az igazság s az élet helyes ismerete szerint fogja megoldani.

Addig is, mig ez bekövetkeznék: az Urnak lelke legyen velünk!

Gyulavári, 1883. július 13.

Böszörményi Gyula,
ref. segédlelkész.

Tanári közgyűlés.

(Folytatás.)

Lapunk tere nem engedi, hogy a Joó István tanügyi szemléjéből egyes részleteket mutassunk fel, avagy, hogy kivonatát közöljük, de nem hallgathatjuk el fölemlítés nélkül, hogy a nagy gondnal és szakértelemmel egybeállított mű, — mely a középiskolák körében a múlt év folyamában fölmerült hazai és külföldi mozzanatokot ismertette, — a közel két óráig tartott felolvasás alatt folyvást ébren tartotta a hallgatóság figyelmét. A jeles mű az „Évkönyv“-ben fog közzététetni.

7. A jövő évi „tanügyi szemle“ tartására Géresi Kálmán kéretett fel.

Julius 12 délután.

8. Joó István gyám- és nyugdíjintézeti pénztárnok jelentése, — mely szerint van az intézetnek ez idő szerint 39 tagja, kikre nézve a jogosultság kezdete meg van szabva, az intézet részére fizetendő járulékok ugy az illető fentartó testületek, mint az egyes tagok által — kevés kivétellel — pontosan beküldtetnek: tudomásul vétetik.

9. A központi bizottság azon intézkedése, mely szerint

néhai Kola Antal h. nánási tanár özvegyének a férje által befizetett 22 frt 50 kr gyám- és nyugdíjintézeti illeték — az intézet pénztárából 100 frtra kiegészítve — visszaadatott, illetőleg segélykép kiutalványoztatott: helyben hagyatik.

10. Ha valamely tag nem tenne eleget a gyám- és nyugdíjintézet iránti kötelezettségének: ez esetben az illető fentartó testület felhivandó a központi bizottság által, a hátraléknak a tanári fizetésből leendő visszatartására és beküldésére.

11. A gyám- és nyugdíjintézet vagyonából 2600 frtnyi tőke van 6% mellett elhelyezve, a többi takarékpénztárilag kezeletik. Tudomásul vétetik.

12. Kovács Imre karczagi tanár halála bejelentetvén: a központi bizottság felhatalmaztatik, hogy a gyámdij iránt benyújtandó szabályszerű kérvényt, az alapszabályok értelmében intézze el.

13. A nyugdíj vagy gyámdij előleges évnegyedi részletekben fizetendő ki az intézet pénztárából.

14. Az egyes tagok által a gyám- és nyugdíjintézet részére fizetendő összegek, mindenkor az illető igazgató utján küldendők be, a pénztárnoki eljárás egyszerűsítése végett.

15. Azon tanárkarok, melyek egy vagy más okból nem tehetnek eleget az alapszabályok azon rendeletének, mely szerint a gyám- és nyugdíjintézeti pénztár részére évenként népszerű előadások, vagy felolvasások rendezendők, — gondoskodjanak, hogy az ezen czimen számításba vett jövedelem pótlásául legalább 12—12 frt befizetessék részükről az intézet pénztárába.

15. A gyám- és nyugdíjintézeti számadás megvizsgálására bizottság küldetett ki, oly meghagyással, hogy jelentését a holnapi közgyűléshez terjessze be.

Julius 13 délelőtt.

16. Fölvétettek az irásban benyújtott s az állandó bizottság által előlegesen átnézett indítványok. Az „Évkönyv“-ben megjelenő értekezések díjazását célzó indítvány — az egyesületi pénztár csekély erejének figyelembe vétele folytán — ez uttal nem fogadtatik el.

17. A főtiszteletű egyházkerület fölkéretik, hogy hívja föl az iskola fentartó testületeket, hogy a közgyűlésekre utazó tanárok utiköltsége czimén vegyenek föl egy szerény összeget az iskola költségvetésébe. — A középiskolákra felügyelő egyházkerületi tanács rendes elnökeül betürendben a következő egyének ajánlatnak: Kiss Áron porcsalmi lelkész és szatmári esperes, Szabó János k. tarcsai lelkész és békésbányai esperes és Tóth Sámuel egyházkerületi főjegyző. Elnök indítványára kimondatik, hogy ma délután is folytattatnak a közgyűlési tárgyalások, mert különben a programmban kitűzött tárgyak egy része elintézetlenül marad. — Ez alkalomból kimondatik, hogy jövőre az állandó bizottság mindenkor egybehivandó a közgyűléseket megelőző napon, hogy általa a közgyűlés tárgyalása előkészíttessék és megkönnyíttessék. — Főt. püspök ur megkéretik, hogy hívja föl az illető iskolafentartó testületeket az egyházkerületi tanárképviselők utiköltségeinek az egyházkerületi közigazgatási pénztárba leendő befizetésére.

Egyesületi közgyűléseink programmjának állandó tárgyai közzé egy új tétel vétetik föl, jelesül: emlékbeszéd

tartása ref. gymnasiumainknak egy-egy tanára felett. Ezen emlékbeszéd tartásáról mindenkor azon gymnasium tanárkara fog gondoskodni, a melynek helyén tartatik az egyesületi közgyűlés.

(Vége köv.)

T Á R C Z A

Az érmelléki reformált egyházmegye régi levéltárának pusztulása. A megsemmisült tárgyak elősorolása. A veszteség helyreütése czéljából B.-Szentimrére hivatott tract. gyűlés végzése.

Néhány előre bocsátott szóval — a latin eredeti után közli:

Mólnár János, b.-diószegi ref. lelkész.

Egy egyházvidék, vagy csak egy magános egyház régiségeinek s multjának megismerése, kitanulmányozása, vagy épen leírása végett, egyik, mellőzhetetlen kutfőül szokott szolgálni az egyházmegyei levéltár, mely, különösen az ugynevezett canonicavitatiók alkalmából felvett jegyzőkönyveivel, behivatalnokok fizetésleveleivel, az egyházvidék törvényeinek aláírottak bejegyzéseivel, s a multból fenmaradt egyházi érdekű politikai okirataival — esetleg szabadalom vagy adományleveleivel, sok tekintetben érdekes és sokszor hű képét állítja elénk azon egyházvidék, vagy csak egyes egyház lefolyt eseményeinek.

De hányadik azon egyházvidék, mely levéltárát illetőleg azon kedvező helyzetben lenne, hogy a kutatónak ha nem minden, legalább a fontosabb ügyekben kimerítő utasítást adhatna legrégebb multjáról, p. o. a reformációt követett időkből? A legtöbb egyházban mily későn — s akkor is mily felületes odavetés-sel — kezdődött a legfontosabb okmányoknak: az anya s jegyzőkönyveknek vezetése? Igaz, hogy e tekintetben — ha legalább részben is — kimentik az ősök mulasztását a zaklatott idők nyugalmat, csendet, békét alig kóstolt helyzete, melynek ellentétje pedig egyik fő föltétele minden szellemi fejlődésnek s előhaladásnak. Igaz, hogy az egyesek mulasztásain kívül, sokszor a pusztító tűz, vagy víz is fölperzselte, vagy elseperte a szorgalmas kezek annyi becses irományait, műveit, melyeket többé helyrehozni s kipótolni a pusztulás felett keserű könyvet hullató embernyomnak nem sikerült soha.

E sajnos szükmarkuság tapasztalható különösen az egyes — kisebb — egyházak régi multjának körülményeit illetőleg — sokszor, még az egyházkerületi levéltáraknál is. Hiszen épen a tiszántuli egyházkerület levéltáráról is azt írja b. e. Révész Imre Kiss Kálmánnak, a szatmári egyházmegye története írójának (lásd e mű 54-dik lapját) „Az egyházkerületi levéltár nálunk is sokkal silányabb tartalmu, mint ezt az ember egyelőre gondolná.“ Ez a szomorú bizonyoságtétel illik az érmelléki ref. egyházmegye levéltárára is, mely a mult század végén a tűz által majdnem teljesen a pusztító lángoknak martalékává lett, melynek részletes leírását, — az egyházmegye régmultjából fenmaradt egyetlen jegyzőkönyvéből, — hova e szomorú veszteség beigtatva lett — im a következőkben közlöm:

Az 1784-dik évi julius hó 14-én Félégyháza városában (in oppido Félégyháza) déltájban tűz ütött ki, a mely által 26 polgár

házán kívül: a templom, harang, a gyermekek iskolája és a parochiális ház elhamvadtak. — Bár elég távol támadt is a tűz a parochiától: mindazáltal a felkapott parazsat magával sodorván a szél a levegőben: ez (a paróchia) elébb kigyuladt mint a közben eső házak, vagy maga a templom is. Minek következése az lett, hogy segélyt senki sem vihettén (mert a polgárok csaknem mindnyájan a szántóföldeken és réteken voltak mezei munkára, és előbb segélyt viendhettek Hodos és Vajda helységeiből, mint azok haza futottak; (alig elfogadható okoskodás oly ember előtt, ki a környék helyrajzi fekvését ismeri. M. J.) mind a félégyháza ref. egyház akkori lelkipásztora tiszteletes Thury Mihály, az érmelléki egyházmegye esperesének csaknem minden ingósága, ládáái, ágyai, ágylelei, ruhái, könyvei alig némi csekélység kivételével; mind azon egyháznak szent edényei és több záros helyre eltett értékes tárgyai, sőt e tiszteletes traktus protokollumai, okmányai, könyvei és minden irattári készletei, a traktus ládájával egyetemben, — a melyben azok őriztetének, — ugyanazon tűzvész által megemésztettek. Az isteni gondviselés — az ujjab, t. i. 1770-től kezdődő protokollumokon kívül, melyek akkor Marossi Imre szalacsi lelkész, s egyházmegyei jegyzőnél voltak, — ezt, melybe ezek most beirattatnak, oly módon őrizte meg, mivel ez a folyó évi (1784) marcius hó 23-án Érsemlyénbe hirdetett gyűlésen átadatott Fazekas István diószegi lelkésznek, oly czélből, hogy abba a türelmi rendelet parancsait, és más — vallásunkra tartozó — királyi parancsokat beirjon.

Hogy tehát a tiszteletes traktus ezen kára valami módon helyreütessék: s mindazoknak emléke, a melyek ez égés által veszendőbe mentek, a legkisebb részletig hiven és méltón az utó maradékokra átszálljon: B. (Berettyó) Szt. Imrére traktualis gyűlés rendeltetett a folyó évi julius hó 29-dikére, oly végből, hogy azon hiven összeirattassanak és jegyzőkönyvbe vezettesse-nek minden — ez egyházmegyét bármilyen módon érdeklő — dolgok, melyek ama tűzvész következtében megemésztettek.

Egyházmegyei esperes tiszteletes Thuri Mihály ur, és egyházmegyei ülnökök — assessores — Bátor Sámuel, Bod Zsigmond, Hunyadi Sámuel, Fazekas István, Szántó János, Vajda György, Ecsedi János, Borbély István, Madas István, Kállai Imre urak jelenlétében, a jegyzőkönyvet, — mivel Marosi Imre magát illetőleg hideglelési bántalmakat szenvedett, egyszersmind ugyanazon időben leánykája temetési tisztességére készült elő: — assessor Fazekas István vezetésén.

Először is hű tárgymutató állított össze azon dolgokról, melyek elégték, melyek a következők:

1-ör. A traktus ládája; és abban

2-szor. A tisz. traktus három protokolluma, melyek közül egy régibben beirva valának:

Ezen egyházmegye egyházainak nevei, a lelkipásztorok fizetésével együtt, az 1633-dik évről, ezek közt azon ekklézsiáké, a melyek már szétszűllöttek (desolatae) Jankafalva, Egyed, Nagy-Kágya, Kasza, Kenéz, Apáti, Véd, Tulogd, Farnas, Gyapoly, Kerekegyháza, Kis-Kágya, Szóvárhegy, Fancsika, Sárszeg, Tataros.

A más i k protokollumban beirva voltak szinte:

a) az egyházak nevei és a lelkipásztorok fizetései, az előbbiből átvéve;

b) visitationalis irományok (acta) 1729-ről, melyekbe beiktatva voltak az egyházak, és lelkipásztorok nevei, azon korbéli fizetésekkel együtt, (t. i. az 1729-dik évről), és az egyházak ingó

tárgyai (clenodia), hozzá csatoltatván egyszersmind azoknak nevei, a kik az egyházak előljárói közül ama visitatió jelen voltak.

(Vége köv.)

Fővárosi levél a szerkesztőhöz.

Budapest, július 11.

Megszokott munkateremről, az én kedves Debreczemből eljöttem üdülni ide Budapest tikkasztó levegőjébe; itt vagyok élvezni azt a szünidőt, melyet bizony megérdemel az a tanár, ki csaknem tiz hónapi nehéz munkában veti a magvakat a jövő számára; itt vagyok, számolva a múltnak eredményével s munkaterveket készítve a jövőre; itt vagyok, hogy tanuljak most is, mikor isteni és emberi törvények szerint nyugalmat érdelek. Tanulásom, munkám nincs órához kötve s inkább oly tárgyakat választok tanulmányozás tárgyául, melyek a szíven keresztül lesznek az értelem tulajdonává. Kijelenthetem egyébként, hogy az anyakönyvi rubrikák vezetésének mesterségét is szándékom van megnézegetni itten s akarom az egyházi viszonyokat is tanulmányozni, óhajtván, hogy ez utóbbiaknál minél több olyan mozzanat merüljön föl előttem, mely szíven keresztül menve érlelődjék értelmem tulajdonává. Különben minden nehézsége mellett az teszi némileg könnyűvé az én kathedrámat, hogy tudományaim elveinek birtokában szemlélve az életet, tanulhatok abból is, a mi jó, abból is, a mi rossz. Ide azon biztos hittel jöttem s néhány jel már igazolta is hitemet, hogy sok jót fogok látni, sok szépet fogok tapasztalni. Vihetünk mi egyetmást innen haza a mi Debreczenünkbe.

Jól tudja kedves szerkesztő ur, hogy én régebben a ködös Skócia lakója voltam; hoztam onnan magammal haza oly keresztyéni életnézetet, mely sok tekintetben más, mintha pl. csak német egyetemen tanultam volna; megszerettem népét, szeretem ma is s mig az én Atyámnak tetszik megtartani szívemben a hála emlékezetét, nem fogok e népről megfélekedni soha. Az legkevésbé sem bánt engem, hogy a közelebb is ellenem intézett támadásokban oly kiváló szerepet játszik Skócia ködös levegője.

De hát mindez tempi passati, térjünk a jelenre. Szükséges volt azonban megújítanom a Skóciára vonatkozó reminiscentiát, mert a Budapesten lakó skótokról akarok elmondani röviden egyetmást. Csak azt sajnálom most már, miért kezdtem e kis tudósítást levél alakjában. Milyen csinos gondolat volna egy nem régen irt „Hazánk a külföldön“ című cikkemmel szemben most ezt „Hazánkban a külföld“ címmel nevezni el. Természetemhez is jobban illenék annak polemizálásával szemben ebben ironizálni egy kissé. Mind-egy, elveszett a cím, megmarad a lényeg.

Meglátogattam Koenig Rudolf és Moody András lelkész urakat. Előbbi nejének családját a messze Skóciában is ismertem már, megvolt tehát az összekötő kapocs, melyet természetesen még szorosabbá tesz Koenig urral való öt éves ismeretségem. Sokat szeretnék és sokat tudnék írni ezen családról, de félek, hogy kezébe juthatnak e sorok s egykor azt mondtam én Edinbúrgban egy nyilvános helyen tartott beszédemben, hogy mint magyar, kissé büszke vagyok arra, hogy bárkinek is hizelegjek ezen a világon. —

Legyen elég mondanom annyit, hogy jól esett hosszú idő után élveznem újra azt a vendégszeretetet, mely szives a legigazabban, de nem fáraszt legkevésbé sem, mely nemcsak tud kedélyes lenni, hanem kedélyes is valójában, mely szeretet komolyságában s épen komolyságával szeret. Nem zajos, nem lármás, valódi bibliai, keresztyéni vendégszeretet! Moody ur is igazi skót, vegyítve valami sajátos magyar jovialitással. Beszél magyarul s velünk magyarokkal csak ezt szereti társalgási nyelvül használni. Furcsa volt közöttünk a beszélgetés, a mennyiben, hallgatagul bár mindkét oldalról, ő az én anyanyelvemen, én az ő anyanyelvén óhajtottuk tovább füzni a társalgás fonálát.

Ezen urak felügyelete alatt áll már a „Bethesda,“ a városliget árnyas fái között fekvő s kitünő berendezésű kórház, melyet mult vasárnapon személyesen is meglátogattam, miután mult évi jelentését már közlöttem lapunkban. A mennyiben mint laikus véleményt mondhatok, megfelel ez épület minden kellékeknek, mert megvan benne a tisztaság, a jó levegő. A gondos ápolás keresztyéni szereteten alapul benne s ez az, a mi engem mint theologust, mint olyat érdekel, ki a belmisszió munkáiról tanítottam már s irtam is valamit. Koenig ur úgy mutatott be a diakonissáknak, mint a ki én irtam a diakonissa ügyről régebben egy cikket, melyet ő aztán külön füzetkében is világ elé bocsátott. A jó nők közül néhány arra kért, küldjek magyar diakonissákat is közéjük.

Nevezett urak felügyelete alatt áll fen továbbá a budapesti vasárnapi iskola is. Ennek működését is jelztem a mult év folyamán lapunkban s most kétszeres érdeklődéssel siettem ki a Bethesdába, hogy lássam a tanítás menetét. A városligeti kábitó zaj, az élettelen élet siketítő lármája után valóban jól esett szívemnek látni a szeretet nemes munkáját. Igazolva láttam a nekem annyira tetsző szép angol mondást, mely egy keresztyén nő szívében született, s éltető lelke minden nagynak és magasztosnak: „Charity to the soul is the soul of charity,“ vagyis a lélek iránti szeretetben áll a szeretet lelke. Ötvennyolcz, nagy részben tudatlan, elhagyott gyermeket oktatni a keresztyénség nagy tanaira; kivonni őket a világ zajából; Krisztushoz vezérlő mesterként forgolódni közöttük; tenni ezt önként, szeretetből, anyagi jutalom várása nélkül: hadd tévedjek, nem restellem, ebben, ilyenekben látom én a szeretet erejét, az élő keresztyénség világmeggyőző hatalmát. A gyermekeket öt csoportban tanították, katechizálták ötten, u. m. a Bethesda orvosa, egy ifju gymnasiumi tanuló, továbbá három nő, közöttük Koenig ur neje. Mikor a csoportonkinti tanítás bevégeződött, az orvos tett föl kérdéseket az összes növendékeknek. Én is szólottam végül a gyermekekhez, részben a nekik tanított szentirati szakasz alapján.

Mit gondol kedves szerkesztő ur, elérkezett-e már az idő, hogy mi is gondolkozzunk Debreczenben vasárnapi iskola felállításáról?

Elöl kellett volna tán mondanom, de szándékosan hagytam levelem végére annak fölemlítését, hogy fölkerestem Török Pál püspök urat is, rám nézve igen hasznos és tanúságos beszélgetést folytattam vele főként a konfirmációi oktatásról. Tetszik tudni tervemet, hogy e tárgyról szólani óhajtok lapunkban, ezért szándékosan vezettem erre a nagynevű főpappal folytatott beszélgetésemet. Ha elfogadja kedves szerkesztő ur, lapja egyik leghivebb barátjá-

nak e tárgyban megindítandó felszólalását, mely jótékony eszmecserét is szülhet s ha tán kiadja ezen, hamarjában összeállított levelét is, míg ez utóbbival csak nekem tesz némi szivességet, az előbbivel szeretett egyházunk érdekeinek is szolgálhatunk eshetőleg.

Csiky Lajos.

Vidéki tudósítások.

B. Gyula, július 11.

Ev. ref. egyházunk buzgóságteljes tagjairól akarok ezuttal említést tenni itt a nyilvánosság terén, hol koronkint közzétételnek az egyházakban előforduló fontosabb mozzanatok, események, adományok; melyek a hivek áldozatkészségét, eme kiapadhatlan forrást oly tisztán mutatják.

Templomunk a pünkösztől innepek megelőző napjain belső alakját illetőleg nagy átalakuláson ment át, a mennyiben a papi és szószékek, valamint az urasztali öntött vasrostélyzat kiujtattak. Az előbb említett székek szép sötétszínű piros bársonnyal, arany rojttal szegélyezve gazdagon bevonattak egyházközségünk özvegyasszonyai kezdeményezésére az általuk egyberakott filléreken; mely kiujtás maradandó bizonyítéka ugy az illető lelkek kegyes érzületének, mint az Ur háza iránti szeretetnek, tiszteletnek. A kezdeményezésért özv. Ötvös Péterné asszonyt illeti a dicséret, ki mint szülésznő ismeretes egyházközségünkben; mely nemes és nagyfontosságú tisztét fáradatlanul teljesíti hosszú idők óta. — Kísérje őt minden lépéseiben a minden jóra képesítő isteni kegyelem, mely a gyengék által dicsőíti meg önmagát leggyakrabban. Ilyenekre gondolt Pál apostol, midőn I. Tim. 5, 3 versét írta.

A mi pedig az urasztala környezetét illeti, e tekintetben a mintegy 15 évvel ezelőtt öntött vasrostélyzatot készítő Sánta János (ki jelenben érdemes gondnoka egyházunknak) és Sánta Gábor, már gondnokságot viselt testvéreket, az Ur házának családostól meleg keblü pártfogóit említhetem fel és nevezhetem meg; most a rostélyzatot újra bronziroztatták szép aranyozással, tetejét bevonatták a szép öszhangzat kedvéért aranyrojtos bársonnyal, mely egyfelől keresztyéni nemes tisztök átérzését mutatja, másfelől hatalmas ösztönül szolgálhat arra nézve, miként kell az Istentől nyert javakkal hiven sáfárkodni. Jól tudom én, hogy tettök nem szorult arra, hogy dicséret zengjék felette; azonban említését elhallgatnom nem lehet s nem is szabad. Hiszen jól ismerjük mi őket, ugy ők, mint nőjök s családuk minden tagja életük s munkáikból itélve valódi keresztyének nemcsak szájjal, de szívvvel is.

Mennyire magasztos például állhat egyházunk tagjai előtt N. Körös városa, hol az evang. buzgóság bámulatos tényekkel lepi meg a keresztyén lelkeket. Mint ott gyanitom mindennek forrásául a lelkészi apostolkodást, ugy itt is legyen szabad Papp Mihály lelkész urat neveznem meg; mert a jótékony gyökérszála az ő ápolása mellett fogamzik, növekedik koronkint s hozza az érett gyümölcsöket, jól mivelt levén a sziv a nemes érzelmek ezen talaja, melynek sok bizonyítéka közül egyet hozok fel, a nagybecsereki egyház részére csaknem egy rövid nap alatt begyűlt 100 frtot meghaladó összeg.

Egyes tagok a torony s templom kijavítására is szép összegeket ajánlottak fel, melyek az egyházmegyei gyűlés jegyzőkönyvében érdemleges helyet foglalnak el; mindezek bizonyítják, hogy jóakarattal teljes egyetértő presbyterium mindenütt megtalálja a tevékenység utját, hol a költő szavai szerint hasson, alkosson és gyarapítson.

Végül nem hallgathatom el, hogy városunkban a jövő iskolai év kezdetével egy társadalmi uton felállított polgári leányiskola fog megnyitani, mely intézetnek élén a nagy hivatottsággal, a szó bámulatos hatalmával, erős akarattal s széles miveltséggel bíró Dr. Kovács István megyei főorvos áll.

Ennél szebb receptet aligha írott még, mint a minő ez, társadalmi életünk előbbvitelére.

Testi betegségben avatottság jelzi személyét,

Szellemi gyógyszerek is tőle kerülnek elő.

Szép hivatása körén szedi sorban munka gyümölcsét,

Minden műve felett leszen ez által örök!

Békésmegyei.

V á l a s z

Csighy Ferencz lelkésztársam vádaskodásaira.

Motto: Az én szolgám nem verseng és nem kiált és nem hallja senki az utczákon az ő szavát.

Máté: XII. 18. 19.

A folyó évi június hó 5-dik napján megjelent „Debreczeni Protestáns Lap 16-dik számában tisztelendő Csighy Ferencz lelkésztársamnak „A nagykárolyi egyházmegyei lelkészjelölő bizottság“ czimen egy epés és rágalmozó közleménye jelent meg, mely az ó-pályii lelkészi állomás betöltésénél egyfelől a kijelölő bizottságot törvénysértéssel s részrehajlással, másfelől engem, mint a kijelöltek közül megválasztott lelképástort, aljas üzemekkel vádol. E mellett ugy szakképzettségemre, mint erkölcsi életemre könynyelműen homályt akar borítani, a „Debreczeni Protestáns Lap“ mélyen tisztelt olvasó közönsége előtt.

Nekem nem czélom a nagykárolyi egyházmegye lelkészjelölő bizottságának védelmére kelni, mert hiszen az arra nem szorult; a mennyiben törvényes jogával törvényszabta módon élt s fentartotta a ki nem jelölt pályázók részére mind a kijelölés, mind a választás után a törvényben körülirt felebezés jogát; hanem a személyem ellen irányult vádaskodást hallgatagon mégis el nem tűrhetem, nehogy az a következtetés alkalmaztassék reám, mely szerint: qui tacet, consentit.

Mély tisztelettel kérem azért e becses lap nt. szerkesztőségét, méltóztassék ezen egyszerű válaszonak helyet engedni.

Midőn én az ó-pályii lelkészállomásra pályázatomat benyújtottam, tettem e lépést azon óhajítás által ösztönözve, hogy a nagykárolyi egyházmegyének szülötte lévén: a szülőföld kebelére kívántam jutni, hol szolgatársaim részéről atyafiui szeretetre számítottam. S mindjárt belépésemnél mi történik? Tisztelendő Csighy Ferencz k. daróczi lelkésztársam irigységgel fogad; alaptalan rágalmozással illet; kétségbevonja szakképzettségemet; homályba akarja borítani erkölcsi életemet. Hogyan, mi okból történik ez: meg nem foghatom. Mert ez életben én vádaskodó lelkész-

társammal soha nem találkoztam; személyesen soha nem ismertük egymást. Hogyan lehet ő hát az én multamnak, képzettségemnek, erkölcsi életemnek oly alapos ismerője, hogy nyiltan ki meri mondani a lapok olvasó közönsége előtt, hogy a felső-szabolcsi egyházmegyében erkölcsi és képzettségi minőségem folytán nem egyhamar, vagy talán sohasem mosolygott volna számomra szerencse. Hiszen én az ó-pályii lelkészi állomásra kitűnő bizonyítványokkal pályáztam; e mellett a felső-szabolcsi egyházmegye nt. esperese, erkölcsi életem kifogástalanságát, elbocsátó levelében igazolta s annak alapján vett fel a nagykárolyi egyházmegye nt. esperese ezen egyházmegye kebelébe. Valószínűleg valami mérges darázsok dongták tele füleit, azok után indult vádaskodásiban. Ezért, minthogy félre engedte magát vezetetni — én az alaptalan vádakát midőn visszautasítom, egyuttal megbocsátok az ellenem elkövetett méltatlan sértésekért; de figyelmeztetem Cs. F. lelképásztortársamat egyfelől arra, hogy másszor ne a közönség előtt vitassa ha nézete szerint szabálytalan választás történik, hanem a törvény által megszabott módon igyekezzen a szabálytalanságot kimutatni; mert a jelen esetben is teljesen valótlan az, mintha én a választó gyülekezet tagjait összegyűjtöttem volna s azt rimázkodásaimmal a magam részére hódítottam volna; hogy pedig az egyházmegyei kijelölő bizottság előtt kérvényem betérjesztésével magamat bemutattam — azzal semmi korteskedést nem követtem el; másfelől én úgy vagyok meggyőződve, hogy nem csak az Idvezítőre, hanem az Idvezítő szolgálóira is állania kell ama prófétai mondásnak: az én szolgám nem verseng és nem kiált és nem hallja senki az utczákon az ő szavát.

Különben azon tünődve, hogy Cs. F. pályázó lelkésztársamat miért nem vették fel a jelöltek közé — épen ezen lapból vélem felfedezhetni annak valódi okát. Mert a kinek saját egyházközségében oly rosszszul állanak dolgai, hogy saját gyülekezetével szemben egy római katolikus uri embernek kell védelmére kelnie: annak joggal kétségbe lehet vonni mind kormányzói tapintatát, mind azon tulajdonát, a mit papi prudentia névvel lehet jelölni.

Egyebekre nézve áldást, békességet, atyafiui szeretetet kíván félrevezetett ellenfele részére is.

Ó-Pályiban, 1883. július 11.

Király István, ref. lelkész.

Különfélék.

WESZPRÉMY GÁSPÁR

hajdumegye alispánja, az alsó-szabolcs-hajdukerületi egyházmegye gondnoka folyó hó 24-én délután 2 órakor megszűnt élni. Nyugodjanak békével a hivatását úgy a polgári, mint egyházi téren oly nemes buzgósággal és példányszerűleg teljesített férfiúnak áldott porai. — Temetése július 26-án d. u. H. Bőszörményben lesz; a gyászszertartást Zsigmond Sándor és Bakóczi János lelkészek végzendik. — Jövő számunk bővebb nekrológját hozza.

Lelkészelölés. A tizza-dobi lelkészi állomásért 10 pályázó jelentkezett, kik közül a folyó hó 21-én H. Nánáson összejött egyházmegyei lelkészelölő bizottság a következő

5 egyént jelölte ki: Rácz Károly ménes-gyoroiki, Fodor Béniámin h. dorogi, Boros Sándor fugyi rendes; Tövisskes István h. bősörményi időközi, Tóth Lajos debreczeni segédlelkészeket.

A tiszántuli ref. egyházkerület püspöki hivatala néhány hétre Kis-Kágyára tétetett át, hova érdemes püspökünk ott levő szőlőjébe üdülés végett eltávozott. A hivatalos levelek tehát közvetlenül oda intézendők, u. p. Székelyhid.

Az országos közalap ügyében az egyetemes konvent elnöksége által kibocsátott felhívó szöveget, utasítás és aláírási iv egy-egy példánya az anyaegyházak számára a tiszántuli egyházkerületben is szütküldetett a püspöki hivatal által. — Ezután fogják az esperes urak megkapni a gyűjtő ivekből azon példányokat, a mennyi a lélekszám aránya szerint illeti az egyes egyházakat.

Tartalom. Urvaesorai ének. Kálmán Farkas. — Haladás a theológiában. Csiky Lajos. — Zum Gesetz und zum Zeugnis. Von Ed. Böhl. — Szerény s igénytelen szó a latin nyelv pályakérdéséhez. Keszi Hajdu Lajos. — Egy nem akadémikus gondolatai a káplán-qualificationalis javaslatok felett. Bőszörményi Gyula. — Tanári közgyűlés. — Tárca: Az érmelléki reformált egyházmegye régi levéltárának pusztulása. stb. Mólnár János. — Fővárosi levél a szerkesztőhöz. Csiky Lajos. — Vidéki tudósítások. Békésmegyei. — Válasz Csigly Ferencz lelkésztársam vádaskodásaira. Király István. — Különfélék. — Pályázati hirdetések.

Felelős szerkesztő: **Tóth Sámuel.** Szerkesztő társak: **Békési Gyula, Géresi Kálmán.**

HIRDETÉSEK.

Pályázat.

A hajdu-bőszörményi reform. egyház és nemes város által közösen felállítandó VI. osztályu, polgári iskolával kapcsolatos gymnasiumnál 3 tanári állomásra pályázat hirdettetik, és pedig

1. Német nyelv (főtárgy) — és magyar nyelv.
2. Matematika (főtárgy) — és rajzoló geometria.

3. Természettani tárgyak (főtárgy) — és földrajz tanszékeire, a középiskolai törvényben meghatározott heti óraszám megtartása mellett.

Fizetés mindenik tanszéknél 800 frt készpénz és 100 frt lakbér, egy negyedévi előleges részletekben fizetve a város pénztárából.

Mindenik tanár két évi működés után fog állandósíttatni, ezen idő alatt az esetleg hiányzó oklevél is megszerzendő.

A pályázati kérvények — képességet, eddigi hivatalos működést és erkölcsi magaviseletet igazoló, születési és egészségi bizonyítványokkal felszerelve f. évi augusztus hó 25-dik napjáig alólírotthoz küldendők.

H. Bőszörmény, 1883. július 23.

Bakóczi János,
ref. lelkész.

Pályázat lelkészi állomásra.

A nagyváradai ev. ref. lelkipásztor évi fizetése:

1. Kézpénzben 700, azaz hétszáz forint o. é.
2. 8, azaz nyolcz folyó öl tüzi cserfa.
3. 2, azaz két hólđ szántóföld.
4. Palástdíj felerészben.
5. Anyakönyvi kivonatok jövedelme minden második évben.
6. Tisztességes lakás kerttel.

Pályázati határnap augusztus 23-ig. — Kérvények Nagy-Kerekibe Gaál Imre esperes urhoz küldendők.

Kelt Nagy-Váradon, 1883. július 11.

A nagyváradai ev. ref. egyháztanács nevében:

Kulesár Lajos,
algonđnok.

Kun Béla,
ev. ref. lelkipásztor.

Gáll László,
algonđnok.

1—1

Pályázati hirdetemény.

A csurgói reform. főgymnasium VIII-dik osztályának beállítására alkalmából 3 tanári állomásra, és pedig:

- a) Történelem (főtárgy) latinnyelv;
- b) Német (főtárgy) és magyar nyelv;
- c) Természettan (főtárgy) és menyiségtan tanszékeire pályázat hirdettetik.

Javadalmaztatása: mindegyik állomásnak 600 frt kézpénz, $\frac{1}{4}$ évi előleges részletekben fizetve, 5-öd éves 50 frt pótlékkal, 800 frt legmagasabb összeg erejéig; természetbeli lakás kerttel, esetleg 200 frt lakbér.

Heti tanórák száma 21—22.

Pályázatok képesség-igazoló okmányok, születési- és egészségi bizonyítványokkal felszerelve, közvetlen hozzám Kaposvárra czimezve legkésőbb f. évi augusztus 10-ig beküldendők, hogy a választás azon hó első felében még megtartandó egyházmegyei közgyűlésen megtörténvén, a megválasztott helyét a tanév kezdetével elfoglalhassa.

Kiköttetik 2 próbaév, mely idő alatt esetleg a hiányzó oklevél is megszerzendő.

Matolcsi József,

3—3

a gymn. igazgató tanács elnöke.

Pályázat.

A hódmező-vásárhelyi ref. főgymnasiumnál két tanári állomásra ezennel pályázat nyittatik.

Az egyiknél kívántatik egy — a gymnasiumi tantárgyakban általános képzettséggel bíró, de főleg a latin és görög nyelvekben s ezek tanításában jártas férfi, ki e nyelveket egyelőre a felgymnasiumban tanítsa hetenkint mintegy 23 órán. — Ez állásra az országos középiskolai törvény szerint képesített egyének pályázhatnak kizárólagosan. — A fizetés évi 800 frt, 150 frt lakbér és a korpótlék, mely öt évenként 40—40 frtból áll, azonban 200 frtnál többre nem emelkedik. — A megválasztott hivatalát a folyó év augusztus 20-ára elfoglalni köteles.

A másik állomásra kívántatik egy ref. lelkészi minősítvénynyel bíró egyén, ki a vallástudományt a főgymnasium összes osztályaiban (most heti 12 órán) és a községi felső népiskolákban (jelenleg heti 4 órán) fogja tanítani s kinek mellékteendői az egyházi jegyzőség és az egyház anyakönyvei vezetésében való segédkezés lesznek. — Összes fizetése évi ezer frt. — A megválasztott hivatalát a folyó év augusztus végén elfoglalni köteles.

Mindkét tanár két évi ideiglenes működés után fog állandósíttatni azon esetben, hogy ha időközben kellő tanítási sikert, nevelői tapintatot és feddhetetlen magaviseletet tanusított: mindketten azonnal tagjai lesznek a helybeli református egyházi gyámintézetnek és a tiszántuli református középiskolai tanárok nyugdíjintézetének.

A pályázati kérvényekhez csatolandók az illetők életkorát, egészséges voltát, készültségét, képzettségét, eddigi hivatalos működését s erkölcsi magaviseletét feltüntető oklevelek, melyek is a folyó hó 31-éig a főgymnasiumi felügyelőség elnökéhez, Szeremlei Sámuel lelkész urhoz intézendők.

Hódmező-Vásárhely, 1883. július 2.

A ref. egyház elöljárósága.

2—2